

Załącznik do Uchwały Nr LXVII-501-23
Rady Miejskiej w Andrychowie
z dnia 28 grudnia 2023r.

**GMINNY PROGRAM WSPIERANIA
RODZINY
NA LATA 2024 - 2026**

**Ośrodek Pomocy Społecznej
w Andrychowie**

Spis treści:

1. Wstęp.....	3
2. Podstawa prawna.....	4
3. Diagnoza sytuacji rodzin objętych wsparciem Ośrodka Pomocy Społecznej. .	4
4. Adresaci Programu.....	9
5. Realizatorzy zadań.....	11
6. Cele i zadania do realizacji Programu.....	12
7. Źródła finansowania.....	14
8. Monitoring i ewaluacja Programu.....	15

Spis tabel:

Tabela 1: Wybrane powody przyznania pomocy w latach 2021-2022.....	6

Indeks ilustracji

Ilustracja 1: Liczba rodzin objętych pomocą w latach 2021-2022.....	5
Ilustracja 2: Liczba dzieci przebywające w pieczy zastępczej w latach 2021-2022.....	8
Ilustracja 3: Liczba rodzin biologicznych objętych wsparciem asystenta w latach 2021-2022.....	9

1. Wstęp

Rodzina jest najmniejszą, a zarazem najważniejszą i niezastąpioną grupą społeczną. Ma ona zasadniczy wpływ na kształtowanie tożsamości i postaw człowieka oraz na jego funkcjonowanie w rolach społecznych. Prawidłowe relacje w rodzinie chronią przed powstawaniem problemów społecznych, zwłaszcza przed uzależnieniami, przemocą, niedostosowaniem społecznym. Problemy występujące w rodzinie często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań. Choroba alkoholowa, przemoc w rodzinie, niewydolność w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, to główne problemy dezorganizujące życie rodzin, którym często towarzyszy również problem ubóstwa, czy długotrwałego bezrobocia. Dlatego rodziny dysfunkcyjne wymagają stałego monitorowania przez pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej, pedagogów szkolnych, pracowników przychodni medycznych, policji, kuratorów sądowych i przedstawicieli innych instytucji, które mają kontakt z rodziną oraz podejmowania działań na rzecz rodziny w oparciu o sprecyzowany plan działania.

Praca z rodziną przedstawicieli służb społecznych powinna być połączona ze wsparciem ze strony środowiska, w tym również bliższych i dalszych krewnych oraz aktywnością własną rodziny. Praca z rodziną powinna być prowadzona przez odpowiednio przygotowaną kadrę, kompetentną i obiektywną oraz podejmowana możliwie jak najwcześniej. Zamiast zastępować rodzinę w jej funkcji opiekuńczo-wychowawczej, należy ją wspomagać tak, aby przywrócić prawidłowe funkcjonowanie. Stąd założeniem Programu jest wsparcie rodziny naturalnej przeżywającej trudności poprzez działania ukierunkowane na wzmacnianie rodziny w wypełnianiu jej podstawowych funkcji.

Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Andrychów na lata 2024-2026 jest kontynuacją Programu Wspierania Rodziny realizowanego w Andrychowie w latach 2021-2023. Został opracowany na podstawie art. 176 pkt. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

2. Podstawa prawna

Podstawą prawną do realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodzin na lata 2024-2026 jest Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku. Przedstawiany Program jest spójny z przepisami dotyczącymi ochrony dziecka i rodziny, w szczególności z:

- Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej,
- Ustawą o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- Ustawą o pomocy społecznej,
- Ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie,
- Ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- Ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii,
- Ustawą o Karcie Dużej Rodziny,
- Konwencją o Prawach Dziecka przyjętą przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych,
- Ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- Ustawą o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw .

Priorytetowe kierunki zawarte w Gminnym Programie Wspierania Rodziny na lata 2024-2026 oraz planowane w ich ramach przedsięwzięcia są zgodne z kierunkami działań zawartymi w dokumentach strategicznych formułowanych i realizowanych na poziomie gminnym.

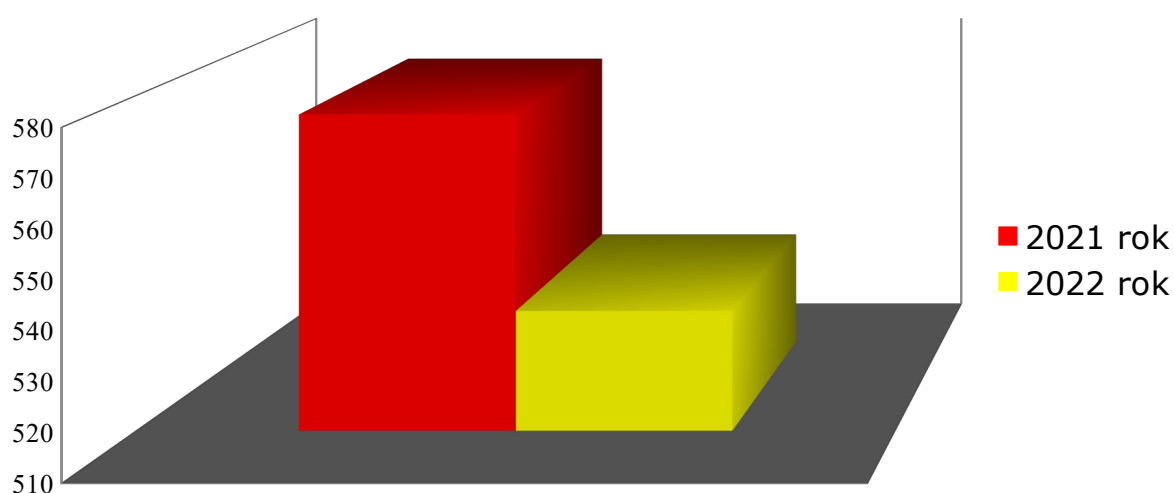
3. Diagnoza sytuacji rodzin objętych wsparciem Ośrodka Pomocy Społecznej

Diagnoza lokalna dotycząca funkcjonalności rodzin w zakresie pełnienia funkcji opiekuńczo – wychowawczych została dokonana w oparciu o dane z Ośrodka Pomocy Społecznej. Punktem wyjścia do określenia zadań Gminnego Programu Wspierania Rodziny jest analiza danych o rodzinach objętych

wsparciem Ośrodka Pomocy Społecznej w Andrychowie na przestrzeni lat 2021-2022.

Ośrodek obejmuje pomocą rodziny przeżywające różnego rodzaju trudności w formie pracy socjalnej świadczonej przez pracowników socjalnych, Zespół Asysty Rodzinnej oraz placówkę wsparcia dziennego Świetlicę Środowiskową „Przystanek Przygoda”. Praca ta świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Prowadzona jest z osobami i rodzinami oraz społecznością lokalną w celu rozwinięcia lub wzmocnienia aktywności i samodzielności życiowej oraz zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspakajania potrzeb członków społeczności.

Poniższy wykres przedstawia liczbę rodzin objętych pomocą społeczną tj. pomocą pieniężną oraz niepieniężną na przestrzeni lat 2021-2022. Do pomocy pieniężnej należy przede wszystkim zaliczyć: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy, zasiłek z tytułu zdarzenia losowego. Natomiast pomoc niepieniężna to m.in.: praca socjalna, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa, zapewnienie posiłku, placówka wsparcia dziennego.

Ilustracja 1: Liczba rodzin objętych pomocą w latach 2021-2022.

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Andrychowie

Jak wynika z powyższych danych, liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej tut. Ośrodka na przestrzeni lat 2021-2022 nieco zmniejszyła się.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin	
	2021rok	2022 rok
długotrwała lub ciężka choroba	418	411
ubóstwo	368	328
niepełnosprawność	287	287
bezrobocie	221	155
alkoholizm	170	147
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, w tym:	101	78
- rodziny niepełne	66	52
- rodziny wielodzietne	16	10
przemoc w rodzinie	6	8

Tabela 1: Wybrane powody przyznania pomocy w latach 2021-2022.

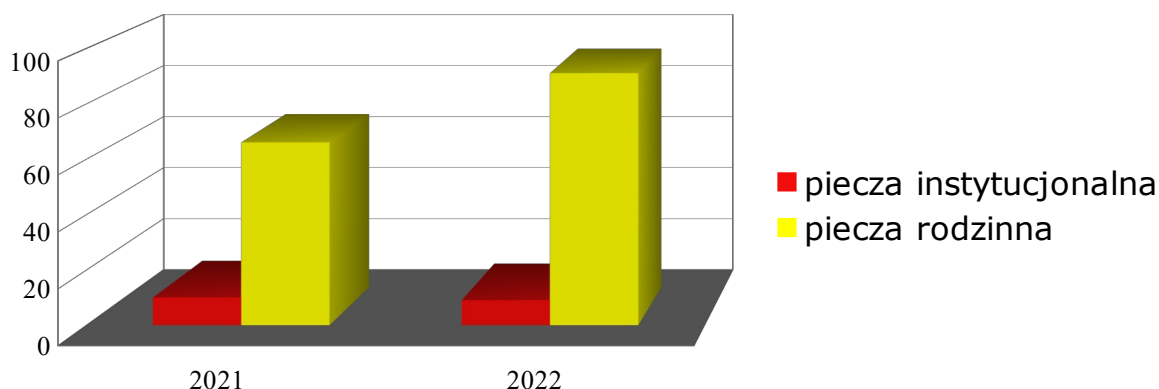
Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Andrychowie

Powyższe dane wskazują, że czynnikiem dominującym w strukturze udzielania pomocy jest długotrwała lub ciężka choroba. W 2022 roku w Gminie Andrychów najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną, wskazanymi przez Ośrodek Pomocy Społecznej były kolejno: długotrwała lub ciężka choroba (411 rodziny), ubóstwo (328) oraz niepełnosprawność (287 rodzin). Warto zaznaczyć, że w porównaniu do 2021 roku zmniejszeniu uległa liczba rodzin, którym udzielono świadczenia z powodu ubóstwa i bezrobocia. Obserwuje się natomiast wzrost liczby rodzin ujawniających przemoc w rodzinie (8 rodzin).

Analiza sytuacji rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym wskazuje, że najczęściej i najchętniej korzystają one z biernych form pomocy (zasiłki finansowe, pomoc rzeczowa). W większości przypadków instrumentalnie traktują instytucje pomocowe oraz ich pracowników, nie współpracują z nimi na rzecz poprawy własnej sytuacji, starają się uzyskać jak najwyższe świadczenia lub odpowiednie zaświadczenia (np. z urzędu pracy, punktu konsultacyjnego). Taka sytuacja nie daje szansy na poprawę sytuacji życiowej rodziny i usamodzielnienie, a z reguły prowadzi do uzależnienia się od pomocy, powoduje bierność i postawy roszczeniowe, sprzyja utrwalaniu problemów i przekazywaniu ich kolejnym pokoleniom. W większości, rodziny te mają potencjał do tego, aby realizować podstawowe funkcje opiekuńcze i wychowawcze wobec dzieci przy wszechstronnej pomocy (pedagogiczna, psychologiczna, terapeutyczna, prawna, socjalna). U wielu rodzin objętych pracą socjalną, a często też nadzorem kuratora występują liczne problemy w opiece nad dziećmi:

- zaniechanie nauki lub nie realizowanie obowiązku szkolnego,
- zagrożenie demoralizacją,
- niska samoocena,
- różnego rodzaju uzależnienia zarówno rodziców, jak i dzieci.

Brak odpowiedniego, specjalistycznego wsparcia dla tych rodzin powoduje potencjalne zagrożenie związane z koniecznością umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej. W Gminie Andrychów w rodzinach zastępczych przebywało 91 dzieci, w tym w rodzinnych formach pieczy zastępczej 82 dzieci oraz w instytucjonalnej 9 dzieci. Dla porównania w 2021 liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej wynosiła 66 a w instytucjonalnej 10.

Ilustracja 2: Liczba dzieci przebywające w pieczy zastępczej w latach 2021-2022.

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Andrychowie

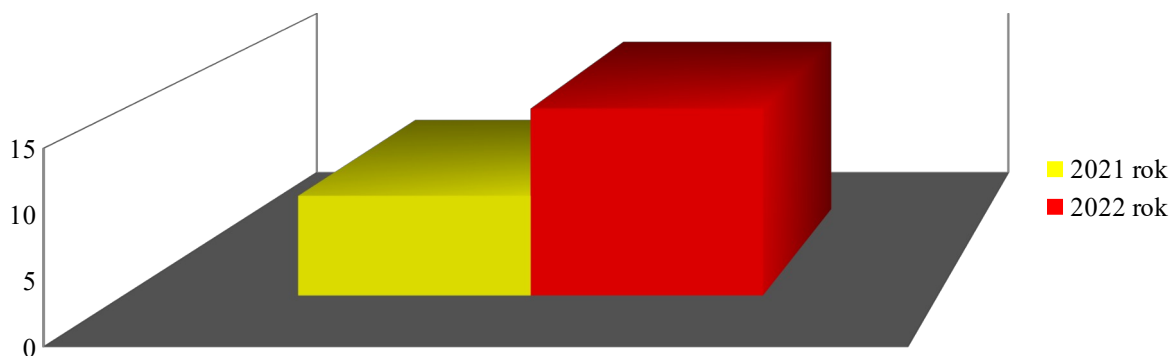
Porównując rok 2021 do 2022 obserwuje się wzrost liczby dzieci przebywających w rodzinach zastępczych. Dzieje się tak z powodu braku gotowości rodziców biologicznych do przejęcia obowiązków rodzicielskich. Rodzice nie podejmują stosownych działań w celu odzyskania opieki nad dziećmi oraz nie wykazują chęci i zainteresowania ich losem co w efekcie skutkuje długotrwałym pobytem w pieczy zastępczej małoletnich.

Każdy potrzebujący powinien mieć zapewnione wsparcie i posiadać pewność, że może je otrzymać w instytucjach do tego celu powołanych. Wykwalifikowana kadra Ośrodka Pomocy Społecznej w Andrychowie skupia się na wzmocnieniu elementów pracy z rodziną w środowisku, dostępności placówki wsparcia dziennego i poradnictwa specjalistycznego, wczesnej interwencji w rodzinach zagrożonych utratą swoich naturalnych funkcji, a także na pomocy rodzinie biologicznej dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej.

Aby wesprzeć rodzinę przeżywającą trudność lub kryzys oraz aby przywrócić władzę rodzicielską rodzicom, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej, ma ona możliwość podjęcia współpracy z asystentem rodziny. Dominującymi problemami rodzin korzystających z ww. formy pomocy były:

- niski zakres kompetencji społecznych i wychowawczych,

- problem uzależnienia lub współuzależnienia,
- przemoc,
- niepełnosprawność i/lub długotrwała choroba.

Ilustracja 3: Liczba rodzin biologicznych objętych wsparciem asystenta w latach 2021-2022.

Źródło: dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Andrychowie

4. Adresaci Programu

Adresatami programu są rodziny wychowujące dzieci i przeżywające różnego rodzaju trudności, których same nie mogą pokonać, a także rodziny z których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej i wyrażają one chęć współpracy na rzecz odzyskania opieki nad dzieckiem i powrotu do domu rodzinnego.

W szczególności Program jest skierowany do:

- rodzin bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i niezaradnych życiowo – rodziny, w których rodzice nie radzą sobie z wychowaniem dzieci, nie potrafią zrozumieć potrzeb dziecka, mają błędne przekonanie dotyczące opieki nad nim, nie spełniają naturalnych funkcji rodzicielskich,
- rodzin żyjących w niedostatku materialnym, w tym bezrobotnych – rodziny borykające się z problemem braku dostatecznych środków finansowych na zaspokojenie potrzeb rodziny, który wynika z braku motywacji do podjęcia

zatrudnienia, niskiego poziomu wykształcenia bądź nieadekwatnego do aktualnych wymogów rynku pracy, wielodzietności, a także „wyuczonej” bezradności życiowej,

- rodzin dotkniętych uzależnieniami, przemocą – rodziny, w których jedno z rodziców lub oboje nadużywają alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych oraz rodzin, w których dochodzi do przemocy. W takich rodzinach dziecko żyje w poczuciu ciągłego strachu i zagrożenia, pozbawione jest miłości i bezpieczeństwa. Przemoc często występuje łącznie z problemem uzależnienia i oba te zjawiska mogą być zarówno skutkiem jak i przyczyną dysfunkcji rodziny,

- rodzin z dziećmi zagrożonymi niedostosowaniem społecznym – rodziny, w których niedostosowanymi społecznie są dzieci czy młodzież, które pod wpływem różnych czynników i sytuacji mają duże trudności w dostosowaniu się do życia, współdziałania w grupie społecznej, u których zaburzenia w zachowaniu są tak głębokie, że utrudniają a czasem nawet uniemożliwiają przestrzeganie ogólnie przyjętych norm współżycia z innymi ludźmi, grupami rówieśniczymi, rodziną. Przyczynami niedostosowania społecznego mogą być różnego rodzaju czynniki, na które nie mamy większego wpływu tj. różnego rodzaju defekty w tym zakresie, a także te którym możemy zapobiec lub minimalizować tj. środowiskowe błędy i zaniedbania wychowawcze.

Najważniejszymi spodziewanymi rezultatami realizowanego w latach 2024-2026 Programu wspierania rodziny są:

1) poprawa funkcjonowania rodzin przeżywających trudności w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej i przywrócenie im zdolności do prawidłowego wypełniania obowiązków rodzicielskich,

2) powrót dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej do rodziny biologicznej,

- 3) ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego rodzin z różnego rodzaju dysfunkcjami,
- 4) podniesienie świadomości społeczeństwa o dostępnych formach wsparcia rodzin przeżywających trudności lub nimi zagrożonych,
- 5) rozwijanie współpracy różnorodnych podmiotów na rzecz wspierania rodziny.

5. Realizatorzy zadań

Realizatorem Programu jest Urząd Miejski w Andrychowie poprzez Ośrodek Pomocy Społecznej w Andrychowie – Dział Pomocy Środowiskowej, Dział Profilaktyki Środowiskowej, który w celu realizacji Programu współpracuje głównie z:

- placówkami oświatowymi,
- Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Andrychowie
- Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Andrychowie,
- Gminnym Zespołem Koalicja Przeciw Przemocy w Andrychowie,
- Wojewódzkim Szpitalem Psychiatrycznym w Andrychowie,
- Powiatowymi Centrami Pomocy Rodzinie,
- Sądem Rejonowym w Wadowicach i innymi,
- Komisariatem Policji w Andrychowie,
- Strażą Miejską w Andrychowie,
- Kuchnią św. Brata Alberta,
- organizacjami pozarządowymi.

6. Cele i zadania do realizacji Programu

Cel główny:

Wspieranie rodziny w wypełnianiu jej funkcji opiekuńczo-wychowawczej

Cele szczegółowe i zadania do realizacji:

1) Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących

a) kontynuowanie specjalistycznego wsparcia psychologicznego, umożliwienie rodzinom korzystania z usług psychologa wspierającego rodziny zagrożone kryzysem, konsultanta do spraw rozwiązywania problemów alkoholowych

b) systematyczne monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem przez pracowników socjalnych, asystentów rodziny, pedagogów szkolnych oraz przedstawicieli innych zawodów kontaktujących się z rodziną

c) zebranie, w zależności od potrzeb, od właściwych instytucji informacji umożliwiających zidentyfikowanie problemów rodziny

d) stworzenie diagnozy - opisanie sytuacji rodziny, określenie mocnych i słabych stron rodziny, aktualnego stopnia możliwości zaangażowania rodziny w poprawę swojej sytuacji

e) edukacja rodziców przez prowadzenie działalności profilaktycznej i edukacyjnej

f) wspieranie i promocja inicjatyw lokalnych w zakresie wsparcia rodziny i dziecka

g) zapewnienie pomocy osobom doznającym przemocy w rodzinie

2) Zapobieganie niedostosowaniu społecznemu dzieci i młodzieży

a) wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży - umożliwienie dzieciom z rodzin problemowych uczestnictwa w zajęciach pozalekcyjnych

organizowanych przez świetlice szkolne, Świetlicę Środowiskową „Przystanek Przygoda”, Ognisko Pracy Pozaszkolnej

b) organizację czasu wolnego dzieci i młodzieży przez sport, rekreację i kulturę

c) organizację wypoczynku letniego i zimowego ze szczególnym uwzględnieniem pobytu dzieci z rodzin zagrożonych oraz objęcie ich odpowiednią terapią

d) promocja programów profilaktycznych i psychoedukacyjnych skierowanych do dzieci i młodzieży oraz rodziców

e) rozwijanie systemu ulg skierowanych do rodzin poprzez propagowanie Karty Dużej Rodziny

3) Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych rodziny

a) zapewnienie pomocy finansowej i rzeczowej rodzinom żyjącym w trudnych warunkach materialnych

b) organizacja i koordynacja dożywiania dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych z terenu Gminy Andrychów

c) zapewnienie rodzinom pomocy w uzyskaniu lokalu mieszkalnego, przeprowadzenia remontu

4) Praca z rodzicami dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej

a) pomoc rodzinom naturalnym w łagodzeniu lub usuwaniu kryzysu będącego powodem umieszczenia dziecka w zastępczych formach opieki a także w tworzeniu optymalnie najlepszych warunków do prawidłowego rozwoju dziecka

b) budowanie relacji między dzieckiem a rodzicami, uświadomienie rodzicom potrzeb dziecka, zwiększenie umiejętności wychowawczych rodziców poprzez

organizowanie warsztatów, realizację programów profilaktycznych i projektów społecznych dla rodzin

c) działania skierowane na nabycie przez rodziców umiejętności samodzielnego rozwiązywania problemów w rodzinie lub poszukiwania pomocy w instytucjach do tego powołanych

d) udostępnianie rodzinom informacji o systemie usług, odpowiadających na potrzeby rodziny w różnych fazach jej rozwoju oraz wspierających rodzinę w wypełnianiu jej podstawowych funkcji .

7. Źródła finansowania

Źródłem finansowania zadań wynikających z Programu Wspierania Rodziny w Gminie Andrychów na lata 2024 – 2026 będą środki finansowe z budżetu Gminy Andrychów oraz środki pozabudżetowe pozyskane z innych źródeł, jak również środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji Programu.

Środki finansowe mogą pochodzić również z:

- budżetu państwa, w tym funduszy celowych,
- funduszy unijnych,
- budżetu organizacji pozarządowych,
- od sponsorów.

8. Monitoring i ewaluacja Programu

Koordynatorem realizacji działań wyznaczonych w Programie Wspierania Rodziny w Gminie Andrychów będzie Ośrodek Pomocy Społecznej w Andrychowie. Monitoring będzie polegał na zbieraniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych zadań w ramach Programu.

Do oceny zostaną wykorzystane następujące mierniki:

- liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny,
- liczba dzieci w rodzinach objętych asystą,
- liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej,
- liczba dzieci, które powróciły do rodzin biologicznych z pieczy zastępczej,
- liczba rodzin z różnego rodzaju problemami, w tym opiekuńczo-wychowawczymi objętych pracą socjalną, wsparciem z systemu pomocy społecznej
- liczba dzieci objętych wsparciem placówki wsparcia dziennego Świetlicy Środowiskowej „Przystanek Przygoda”.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Andrychowie raz w roku dokonuje ewaluacji Programu na podstawie informacji uzyskanych od podmiotów uczestniczących w jego realizacji. Opracowuje wskaźniki w formie sprawozdania. Przekazuje je Wojewodzie Małopolskiemu w wersji elektronicznej z zastosowaniem odpowiedniego systemu teleinformatycznego.

W terminie do 31 marca każdego roku Burmistrz Andrychowa składa Radzie Miejskiej roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny.